

ANDRZEJ WOJTASZAK 

Uniwersytet Szczeciński

Rozwój Wielonarodowego Korpusu Północno-Wschodniego (MNC NE) i jego rola w kształtowaniu bezpieczeństwa flanki wschodniej NATO

ABSTRACT: The 70th anniversary of the creation of the North Atlantic Pact and the 20th anniversary of Poland's presence in the structures of the Alliance allow us to present the current balance sheets. The Polish presence in NATO is accompanied by an increase in the importance and credibility of the Polish Army as an integral part of the Alliance. An important element of cooperation is the Multinational Corps Northeast based in Szczecin. Since 2014 (at the Newport Summit), NATO's "Readiness Action Plan" has decided to increase its activity on the Alliance's eastern flank. It was decided to create the NATO Response Forces and to establish the Very High Readiness Joint Task Force (VJTF) – a force capable of responding quickly. It was the Alliance's response to an increased threat from Russia. In 2016, MNC NE became a NATO high preparedness unit. Currently, the Corps consists of 380 officers from 25 countries (including Finland and Sweden from outside the Alliance). MNC NE Headquarters in Szczecin is NATO's highest command in the Baltic Sea region. Since June 2017, it has been operating as the High Readiness Command, which means that it is responsible for all NATO

units and land forces located on the eastern flank, starting with NATO Force Integration Units and ending with the structures of the so-called advanced reinforced presence (idea of group B9).

KEYWORDS: security, North Atlantic Treaty Organization, eastern flank, Multinational North East Corps

Wprowadzenie

Upadek systemu komunistycznego w krajach Europy Środkowo-Wschodniej spowodował dekompozycję istniejącego w ramach tzw. bloku państw socjalistycznych systemu militarnego – Układu Warszawskiego – oraz stopniowe wycofanie wojsk byłej Armii Czerwonej z terytoriów wspomnianych państw¹. W rezultacie kraje postkomunistyczne stawały przed koniecznością stworzenia nowej koncepcji obrony i bezpieczeństwa narodowego lub partycypacją w systemie bezpieczeństwa dającym gwarancję ochrony ich terytorium. Ich celem stała się przynależność do Paktu Północnoatlantyckiego – NATO². W dniu 21 marca 1991 r. polski minister spraw zagranicznych Krzysztof Skubiszewski złożył wizytę w Kwaterze Głównej NATO, nawiązując stosunki dyplomatyczne. Z kolei 2 października 1991 r. z inicjatywy niemiecko-amerykańskiej dla konsultacji z krajami postkomunistycznymi z Europy Środkowo-Wschodniej wyrażającymi chęć przynależności do Paktu Północnoatlantyckiego powołano Północnoatlantycką Radę Współpracy (*North Atlantic Cooperation Council*, NACC). Sekretarz generalny NATO Manfred Wörner podkreślał jednak swoje obawy związane z ewentualną reakcją Moskwy. Wówczas pojawił się projekt NATO-bis jako struktury przejściowej, zwiększającej bezpieczeństwo państw regionu (inicjatywa prezydenta Lecha Wałęsy). W 1992 r. dyplomacja polska zaczęła podejmować działania na rzecz naszego wstąpienia do NATO. W *Założeniach polskiej polityki bezpieczeństwa* z 1992 r. zapisano:

¹ Szerzej na temat problemów „twardych” (obecność wojsk sowieckich w Polsce, zła sytuacja gospodarcza kraju, powolne wychodzenie z Układu Warszawskiego oraz Rady Wzajemnej Pomocy Gospodarczej, wreszcie brak gotowości państw członkowskich do rozszerzenia Paktu Północnoatlantyckiego) i „miękkich” (stan świadomości elit i obywateli oraz poziom narodowej edukacji strategicznej) związanych z wstąpieniem Polski do NATO pisze R. Kupiecki (*NATO w polskiej perspektywie 1989–2019*, Warszawa 2019, s. 15).

² Na temat zagrożeń wynikających z transformacji bezpieczeństwa szerzej wypowiadali się: A. Ananicz et al., *Poland–NATO. Report. Euro-Atlantic Association*, Warsaw 1995.

Uznając, że Sojusz Północnoatlantycki pozostaje zasadniczym czynnikiem stabilności politycznej i pokoju w Europie, Polska szczególnie ceni euroatlantycki charakter tego sojuszu i opowiada się za obecnością wojsk amerykańskich na naszym kontynencie. Strategicznym celem Polski w latach dziewięćdziesiątych jest członkostwo w NATO oraz w Unii Zachodnioeuropejskiej jako europejskim filarze NATO i istotnym czynnikiem europejskiego systemu zbiorowego bezpieczeństwa³.

Podczas wizyty prezydenta Borysa Jelcyna w Warszawie 25 sierpnia 1993 r. Polska uzyskała zapewnienie, że nasza obecność w NATO nie narusza interesów Federacji Rosyjskiej⁴. Z kolei 22 grudnia 1993 r. w liście do szefów dyplomacji „szesnastki” polski minister spraw zagranicznych Andrzej Olechowski pisał m.in. o gotowości wsparcia przez Polskę nowego programu Partnerstwa dla Pokoju (*Partnership for Peace* – PfP) jako odpowiedzi na dążenie do bezpieczeństwa, które nie odpowiada jednak

w pełni naszym aspiracjom i poczuciu pilności problemu. Ażeby jednak sprostać tej roli, Partnerstwo dla Pokoju będzie musiało zawierać zobowiązanie NATO do zaproponowania członkostwa partnerom, którzy dopełnili demokratycznej transformacji i którzy podzielając wartości i standardy NATO, są zdolni i chcą uczestniczyć w odpowiedzialności za swą ochronę. Brak podobnego zobowiązania mógłby utrudnić pozyskanie wewnętrznego poparcia politycznego oraz środków koniecznych dla sukcesu Partnerstwa dla Pokoju⁵.

Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom nowych demokracji, w dniach 10–11 stycznia 1994 r. w Brukseli przyjęto wspomniany program kształtowania relacji pomiędzy NATO a państwami partnerskimi w sferze obronności – Partnerstwo dla Pokoju. Polska jako pierwszy kraj podpisała Dokument Ramowy Programu (2 lutego 1994 r. przez premiera Waldemara Pawlaka), a następnie przygotowała tzw. indywidualny Program Partnerstwa – 5 lipca 1994 r.⁶ Przystąpienie Polski do Paktu Północnoatlantyckiego w marcu 1999 r. zamknęło pewien etap, który był uwieńczeniem polskich starań

³ *Założenia polskiej polityki bezpieczeństwa oraz Polityka bezpieczeństwa i Strategia obronna Rzeczypospolitej Polskiej*, s. 5, [w:] *Założenia polityki bezpieczeństwa i strategia obronna*, [on-line:] http://koziej.pl/wp-content/uploads/2015/07/Strategia_RP_z_92_r.doc – 10 VI 2019. Dokument został jednomyślnie przyjęty na posiedzeniu Komitetu Obrony Kraju 2 listopada 1992 r.

⁴ T. Otłowski, *Polska w procesie integracji z NATO i Unią Zachodnioeuropejską 1991–1998*, Toruń 1998, s. 271. Por. K. Skubiszewski, *Stosunki między Polską i NATO w latach 1989–1993 – przyczynek do historii dyplomacji w III Rzeczypospolitej*, [on-line:] <http://www.skubi.net/nato.html> – 21 VII 2019.

⁵ Za: R. Kupiecki, *Organizacja Traktatu Północnoatlantyckiego*, Warszawa 2016, s. 178.

⁶ Realizację indywidualnego Programu Partnerstwa umożliwiała przyjęta w Kongresie USA 9 października 1994 r. tzw. poprawka Browna. W ramach współpracy zakładano organizowanie wspólnych ćwiczeń wojskowych, szkoleń oraz standaryzacji sprzętu wojskowego. Szerzej A. Wojtaszak, *Geneza Wielonarodowego Korpusu z siedzibą w Szczecinie*, [w:] *Żołnierz polski na Pomorzu Zachodnim X–XX w.*, red. K. Kozłowski i A. Wojtaszak, Szczecin 2001, s. 242. Por. A. Karkoszka, *Dyplomaty Partnerstwa dla Pokoju*, „Sprawy Międzynarodowe” 1994, nr 2, s. 24.

o akces do sojuszu militarnego, gwarantującego bezpieczeństwo państwa w obliczu rosnących zagrożeń międzynarodowych i obaw przed imperialnymi działaniami ze strony Federacji Rosyjskiej.

Przedmiotem analiz w prezentowanym artykule jest przedstawienie roli, celu powstania i zasad funkcjonowania Wielonarodowego Korpusu Północno-Wschodniego – WKP-W (*Multinational Corps Northeast* – MNC NE) z siedzibą w Szczecinie, pierwszego międzynarodowego związku taktycznego wchodzącego w skład Sojuszu, który powstał na obszarze Polski. WKP-W stał się dla Polski pomostem na drodze do NATO. Można przyjąć, że dynamika jego rozwoju i zmiana zadań związana jest ze zwiększeniem zdolności bojowych wojsk Korpusu (*High Readiness Forces*) na tzw. wschodniej flance NATO. Warto postawić kilka pytań badawczych: W jaki sposób udział WKP-W w misjach w Afganistanie wpłynął na wzrost zdolności bojowej? Jaki wpływ na zwiększenie roli WKP-W miały wydarzenia na Ukrainie? Czy koncepcje podjęte na szczytach NATO w Newport i Warszawie wpłynęły na sytuację militarną NATO na flance wschodniej? Jaką rolę w systemie bezpieczeństwa NATO odgrywa WKP-W?

W czasie 20 lat istnienia WKP-W powstało już wiele opracowań naukowych i przyczynków pamiątkarskich, na ten temat pisali m.in. Helena Bogusławska i Aleksandra Konieczka⁷, Czesław Kącki⁸, Marek Żurek⁹, Grzegorz Ciechanowski¹⁰, Sven B. Gareis¹¹, Adam Sokołowski¹², Andrzej Wojtaszak¹³. Rolą i znaczeniem

⁷ H. Bogusławska, A. Konieczka, *Współpraca polityczno-wojskowa w ramach Trójkąta Weimarskiego i trójkąta Polska-Niemcy-Dania*, „Analizy – Syntezy – Fakty – Opinie” 1998, nr 65, s. 18-34.

⁸ C. Kącki, *Siły wielonarodowe do misji pokojowych*, Warszawa 2003, s. 114-123.

⁹ M. Żurek, *Wielonarodowy Korpus Północ-Wschód jako element zewnętrznego bezpieczeństwa Polski*, [w:] *Wizje Unii Europejskiej. Przyszłość wspólnej Europy*, red. M. Żurek, Szczecin 2003, s. 159-163.

¹⁰ G. Ciechanowski, *Wielonarodowy Korpus Północ-Wschód w Szczecinie. Polityka otwartych koszar i jej rezultaty*, [w:] *Edukacja w społeczeństwie „ryzyka”. Bezpieczeństwo jako wartość*, red. M. Gwoździcka-Piotrowska, A. Zduniak, t. 2: *Edukacja XXI wieku*, Poznań 2007, s. 404-411.

¹¹ S.B. Gareis et al., *Conditions of Military Multinationality. The Multinational Corps North-East in Szczecin*, Strausberg–Copenhagen–Warsaw 2003.

¹² A. Sokołowski, *Współpraca wojskowa Polski, Niemiec i Danii w ramach NATO na przykładzie Wielonarodowego Korpusu Północno-Wschodniego w Szczecinie (1999–2007)*, „Krakowskie Studia Międzynarodowe” 2007, nr 4, s. 171-188; idem, *Wielonarodowy Korpus Północno-Wschodni w Szczecinie w systemie bezpieczeństwa europejskiego oraz stosunki polsko-niemieckie (2007–2016)*, „Krakowskie Studia Międzynarodowe” 2016, nr 2, s. 73-91.

¹³ A. Wojtaszak, *Geneza Wielonarodowego Korpusu z siedzibą w Szczecinie...*, s. 241-248; idem, *Wojsko Polskie na Pomorzu Zachodnim od Układu Warszawskiego do NATO*, [w:] *Pomorze Zachodnie w tysiącleciu*, Szczecin 2000, s. 589-595; idem, *Dowódcy i polscy generałowie w Wielonarodowym Korpusie Północ-Wschód w Szczecinie*, [w:] *Pomorze militarne. Wokół zagadnień polityki i obronności na Pomorzu Zachodnim w polskim 70-leciu*, red. A. Aksamitowski, D. Faszczka, Szczecin 2017, s. 227-239.

WKP-W zajmowali się także dowódcy Korpusu, generałowie Edward Pietrzyk¹⁴, Zdzisław Goral¹⁵ i Bogusław Samol¹⁶.

Geneza powstania Wielonarodowego Korpusu Północno-Wschodniego w Szczecinie

Rozwój sytuacji międzynarodowej, a zwłaszcza nasze zbliżenie z zachodnimi sąsiadami miało duży wpływ na powstanie wspólnych inicjatyw dotyczących bezpieczeństwa. W dniu 25 stycznia 1993 r. podpisano porozumienie o współpracy w dziedzinie wojskowej pomiędzy Polską i RFN¹⁷. W 1994 r. poszerzono tę współpracę o Danię. Podczas rozmów trójstronnych na wyspie Bornholm przyjęto kalendarz wspólnych ćwiczeń oraz szkoleń żołnierzy z tych państw¹⁸. Idea powołania do życia wielonarodowego korpusu wojskowego w naszej części Europy pojawiła się w czasie wspólnych ćwiczeń wojskowych „Bałtycki trójkąt – 95”, kiedy z inicjatywy duńskiego generała majora Jana Scharlinga zaczęto mówić o powstaniu Korpusu Bałtyckiego: „Wiem [mówił Scharling – A.W.], że nie ma obecnie pytania o wejście Polski do NATO, a jedynie o termin. Z tego faktu wynika realność utworzenia Korpusu Bałtyckiego”¹⁹. W sierpniu 1996 r. na wyspie Rugii doszło do kolejnego spotkania i zapowiedzi działań na rzecz utworzenia wspólnej formacji wojskowej. W dniu 22 października 1996 r. prezydent Stanów Zjednoczonych Bill Clinton po raz pierwszy podał datę rozszerzenia NATO:

¹⁴ E. Pietrzyk, *Wielonarodowy Korpus Północno-Wschód: początek nowego rozdziału w polskiej tradycji wojskowej*, [w:] *Żołnierz polski na Pomorzu Zachodnim*, s. 251-268; idem, *Wielonarodowy Korpus Północno-Wschód w Szczecinie*, „Kronika Szczecińska” 1999, t. XVIII, s. 71-75.

¹⁵ Z. Goral, *Dziesięciolecie Wielonarodowego Korpusu Północno-Wschodniego w Szczecinie*, [w:] *Z historyczną tradycją do Wielonarodowego Korpusu Północno-Wschodniego w Szczecinie*, „Pomorze Militarne”, red. K. Kozłowski, A. Wojtaszak, Szczecin 2011, cz. IV, s. 85-94; idem, *Dziesięciolecie Wielonarodowego Korpusu Północno-Wschodniego w Szczecinie*, „Kronika Szczecińska” 2015-2016, t. XXXIV, s. 341-360.

¹⁶ B. Samol, *Znaczenie Wielonarodowego Korpusu Północno-Wschodniego dla bezpieczeństwa północno-wschodniej flanki NATO*, „Bezpieczeństwo Narodowe” 2016, I-IV, nr 37-40, s. 175-194.

¹⁷ A. Sokołowski, *Współpraca wojskowa Polski, Niemiec i Danii...*, s. 173.

¹⁸ Szerzej na temat powstających relacji piszą m.in. J. Drozd, *Sojusz nadziei. Polsko-niemiecka współpraca wojskowa po 1989 roku*, Warszawa 1998; B. Koszel, *Trójkąt Weimarski. Geneza, działalność, perspektywy współpracy*, Poznań 2006; K. Malinowski, *Polska i Niemcy w Europie (2004-2014). Różnice interesów – uwarunkowania i konsekwencje*, Poznań 2015, *Prace Instytutu Zachodniego*, nr 92; M. Stolarczyk, *Zbieżność i różnice interesów w stosunkach polsko-niemieckich w latach 1989-2009*, Katowice 2010.

¹⁹ B. Onichimowski, *Ministerstwo Obrony powołuje Szczeciński Korpus*, „Głos Szczeciński” z 5-6 IX 1998.

„nowi członkowie z Europy Środkowo-Wschodniej powinni być przyjęci do Sojuszu najpóźniej w 1999 r., kiedy NATO będzie obchodzić 50-lecie powstania”²⁰.

Z chwilą podjęcia decyzji na szczycie NATO w 1997 r. o zaproszeniu Polski do członkostwa w Sojuszu rozpoczęto działania na rzecz realizacji zakładanych planów budowy wspólnego Korpusu – miało to miejsce podczas spotkania ministrów obrony narodowej Danii, Niemiec i Polski w dniach 6-8 maja 1997 r. w Skagen w Danii²¹. Z kolei 16 kwietnia 1998 r. ministrowie podpisali list intencyjny w sprawie powołania korpusu oraz zasad jego funkcjonowania.

Stosowną *Konwencję* o utworzeniu Wielonarodowego Korpusu Północno-Wschodniego podpisali ministrowie obrony Hans Haekkerup (Dania), Volker Rühle (Niemcy) oraz Janusz Onyszkiewicz (Polska) 5 września 1998 r.²²

W *Konwencji* zakładano, m.in. na podstawie art. 5 Traktatu Północnoatlantyckiego z 4 kwietnia 1949 r., że Korpus jako całość stanowi element wspólnego systemu obrony: „Korpus zostanie podporządkowany NATO i jako taki zostanie w pierwszej kolejności wcielony do Sojuszniczych Sił Obszaru Cieśnin Bałtyku (BALTAP) / Połączonego Dowództwa Północno-Wschodniego (JHQ NE) celem wspólnego szkolenia i ćwiczeń. Korpus może być wykorzystywany przez inne odpowiednie organizacje po każdorazowym uprzednim uzgodnieniu przez właściwe organy państwowe”²³. Pełna realizacja koncepcji mogła nastąpić po przyjęciu Polski do NATO, co nastąpiło 12 marca 1999 r.²⁴

Początki działalności WKP-W sięgają 5 września 1999 r., kiedy decyzją władz trzech państw (Dania, Niemcy, Polska) powołano do życia nową strukturę wojskową, pomyślaną jako siła zbrojna Europy operująca zgodnie z procedurami NATO²⁵. Do

²⁰ R. Kupiecki, *NATO w polskiej perspektywie 1989-2019...*, s. 224.

²¹ Zob. A. Wojtaszak, *Geneza Wielonarodowego Korpusu z siedzibą w Szczecinie...*, s. 244; por. A. Skibińska, *Skok za Odrę*, „Wprost” z 4 IV 1998, s. 30.

²² Por. art. 3 *Konwencji między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej, Rządem Królestwa Danii i Rządem Republiki Federalnej Niemiec dotyczącej Wielonarodowego Korpusu Północno-Wschodniego*, Szczecin, 5 września 1998, Dz. U. z 2000 r., nr 21, poz. 259.

²³ *Ustawa z dnia 18 marca 1999 r. o ratyfikacji Umowy między Państwami-Stronami Traktatu Północnoatlantyckiego dotyczącej statusu ich sił zbrojnych, sporządzonej w Londynie w dniu 19 czerwca 1951 roku*. Por. Dz. U. z 1999 r., nr 32, poz. 303.

²⁴ Zob. *Traktat Północnoatlantycki sporządzony w Waszyngtonie dnia 4 kwietnia 1949 r.*, Dz. U. z 2000 r., nr 87, poz. 970. W Independence (stan Missouri w USA) minister spraw zagranicznych RP Bronisław Geremek przekazał na ręce Sekretarza Stanu USA Madeleine Albright akt przystąpienia Polski do Traktatu Północnoatlantyckiego.

²⁵ Na przełomie XX i XXI w. istniały dwa modele funkcjonowania oddziałów ponadnarodowych: binarodowy i multinarodowy. W pierwszym przypadku dotyczyło to np. korpusów niemiecko-amerykańskiego czy niemiecko-holenderskiego, a w drugim Eurokorpusu w Strasburgu i MNC NE w Szczecinie. Por. E. Pietrzyk, *Wielonarodowy Korpus Północny-Wschód: początek nowego rozdziału...*, s. 252.

uroczystej inauguracji Korpusu doszło 18 września 1999 r. W okolicznościowym przemówieniu ówczesny prezydent RP i zwierzchnik sił zbrojnych Aleksander Kwaśniewski podkreślał:

Inaugurujemy działanie Wielonarodowego Korpusu Północno-Wschodniego w nowym składzie i w nowej siedzibie dowództwa. Ma to dla Polski i NATO ogromne znaczenie. Znaczenie praktyczne, bo wzmocniona została północno-wschodnia flanką sił Sojuszu. I symboliczne, bo stanowi dowód zasypywania historycznych podziałów. Polska, Niemcy i Dania są dzisiaj sojusznikami. Bezpieczeństwo własne traktują jako część bezpieczeństwa kontynentu. [...] Jestem przekonany, że polscy żołnierze nie zawiodą pokładanych w nich nadziei, przydzielone im zadania wypełniać będą z rzetelnością i godnością. [...] Niech Wasze dzieło, Wielonarodowy Korpus Północno-Wschodni, służy bezpieczeństwu Polski, służy pokojowi²⁶.

W zasadzie koncepcja dowództw korpusów NATO na terenie Europy opiera się na szybkości uzyskiwania gotowości bojowej, dzieląc je na korpusy wyższej gotowości (*High Readiness Forces*) oraz niższej gotowości (*NATO Rapid Deployable Corps – NATO DC*). Wielonarodowy Korpus Północno-Wschodni w Szczecinie (do 2015 r.) oraz korpus grecki (*NATO DC – Greece*) należy do tej drugiej kategorii²⁷.

Bazę dla stworzenia korpusu w Szczecinie stanowił utworzony w 1962 r. niemiecko-duński korpus LANDJUT²⁸. Powołaniu do życia korpusu towarzyszyły decyzje trzech tworzących go krajów, zawarte w stosownych dokumentach, tj. *Konwencji korpusu* (musiała być ratyfikowana przez parlamenty i podpisana przez głowy państw), *Porozumieniu korpusu* (dokumencie sygnowanym przez ministrów obrony) oraz *Dyrektywie korpusu* (przygotowanej przez komitet korpusu).

Postawione w 1999 r. przed WKP-W zadanie opierało się na koncepcji wspólnej obrony (*Force Command*) – zgodnie z art. 5 Traktatu północnoatlantyckiego. Kwatery Główna Korpusu w myśl art. 3 *Konwencji* miała wyznaczone dodatkowe zadanie

²⁶ Prezydent RP na inauguracji wielonarodowego korpusu w Szczecinie, [on-line:] <https://www.prezydent.pl/archiwalne-aktualnosci/rok-2000-i-starsze/art,947,prezydent-rp-na-inauguracji-wielonarodowego-korpusu-w-szczecinie.html> – 11 VIII 2019.

²⁷ Z. Gorał, *Dziesięciolecie Wielonarodowego Korpusu Północno-Wschodniego w Szczecinie...*, s. 95.

²⁸ Podjęto decyzję o rozwiązaniu niemiecko-duńskiego korpusu (*Land Forces Schleswig-Holstein and Jutland*) w Rendsburgu. Jego żołnierze mieli stanowić podstawę dla tworzenia nowego korpusu w Szczecinie. *Ibidem*, s. 86. Ważną rolę w tym procesie odegrały Niemcy. W przypadku Bundeswehry możemy mówić o szerszym uczestnictwie żołnierzy niemieckich w formacjach NATO, były to dwa korpusy niemiecko-amerykańskie, jeden korpus niemiecko-holenderski, wspomniane jednostki niemiecko-duńskiego związku taktycznego LANDJUT, Korpus Szybkiego Reagowania NATO (*Allied Rapid Reaction Corps – ARRC*) pod dowództwem brytyjskim, a także jednostki Eurokorpusu stacjonującego w Strasburgu. Por. *Bundeswehra na progu XXI wieku – monografia informacyjna*, oprac. i tłum. B. i D. Lulińscy, Warszawa 2000, s. 31.

polegające na zarządzaniu sytuacjami kryzysowymi, prowadzeniu operacji humanitarnych oraz likwidacji skutków klęsk żywiołowych i katastrof²⁹. Generał Edward Pietrzyk podkreślał:

jesteśmy pierwszą kwaterą NATO lokowaną na terytorium RP – nowego członka NATO. Powiększając swój obszar, Pakt Północnoatlantycki zmienił również środowisko geostrategiczne Polski. W związku z tym pojawiają się niewątpliwie nowe możliwości i wyzwania dotyczące ustanowienia nowych więzi szkoleniowych z armiami państw regionu Bałtyku, przede wszystkim w ramach procesu Partnership of Peace. Możemy również wnieść swój wkład w proces dalszego poszerzenia NATO, który to proces leży w polskim interesie strategicznym³⁰.

W skład WKP-W wchodziły, w myśl zasady tzw. państw ramowych, w proporcji po jednej trzeciej oddziały wojskowe z Danii, Niemiec i Polski. Były to poza Kwaterą Główną Brygada Wsparcia Dowodzenia (trzy bataliony łączności, po jednym z każdego kraju) oraz dywizje³¹: duńska Jutlandzka Dywizja Zmechanizowana (z miejscowości Fredericia), niemiecka 14. Dywizja Grenadierów Pancernych (Neubrandenburg) i polska 12. Szczecińska Dywizja Zmechanizowana, a także inne pododdziały wojska, np. artyleryjskie, inżynieryjne i lotnicze. Kompanię zabezpieczającą sztab, jako państwo gospodarz (*Host Nation*), organizuje strona polska. Wydzielono również Centrum Medyczne, trzy tzw. Narodowe Elementy Wsparcia. W Kwaterze Głównej

²⁹ Por. art. 3 *Konwencji między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej, Rządem Królestwa Danii i Rządem Republiki Federalnej Niemiec dotyczącej Wielonarodowego Korpusu...*, s. 3–4.

³⁰ E. Pietrzyk, *Wielonarodowy Korpus Północny–Wschód: początek nowego rozdziału...*, s. 264. W początkowym okresie Kwaterze Głównej WKP-W postawiono szereg zadań – jak pisał generał Edward Pietrzyk – polegających m.in. na: integracji nowego członka NATO (Polski); adaptacji do nowej sytuacji geopolitycznej Polski, w tym rozwinięciu aktywności szkoleniowej w ramach procesu *Partnership for Peace* w całym regionie Bałtyku; integracji środowiska Kwatery Głównej z miastem. Por. *ibidem*, s. 268.

³¹ W składzie Jutlandzkiej Dywizji Zmechanizowanej z miejscowości Fredericia znalazły się: trzy brygady zmechanizowane, batalion rozpoznania, batalion czołgów, szwadron śmigłowców przeciwpancernych, kompania patrolowa, dywizjon artylerii, batalion rakiet przeciwlotniczych, batalion inżynieryjny, kompania walki radioelektronicznej, batalion służb wsparcia, kompania transportowa, kompania żandarmerii, służby garnizonowe, personel obsługi bazy i orkiestra, razem około 18 tys. żołnierzy. Z kolei w skład niemieckiej 14. Dywizji Grenadierów Pancernych wchodzi: 40. Brygada Grenadierów Pancernych ze Schwerina, 41. Brygada Grenadierów Pancernych „Vorpommern” z Eggesin oraz 18. Brygada Pancerna „Holstein” w Neumünster – 19 tys. żołnierzy. 12. Szczecińskiej Dywizji Zmechanizowanej podlegają: 12. Brygada Zmechanizowana, 12. Batalion Rozpoznania, 12. Batalion Dowodzenia, 2. Mieszany Pułk Artylerii, 3. i 8. Pułk Przeciwlotniczy, 12. Batalion Zaopatrzenia, 6. Brygada Kawalerii Pancernej (rozformowana w 2007 r.), 2. Batalion Saperów, 12. Batalion Medyczny, 8. Batalion Remontowy i 36 Brygada Zmechanizowana (rozformowana w 2008 r.). Razem około 12 tys. żołnierzy. Zob. R. Chudoba, *Generałowie służący w Wielonarodowym Korpusie Północ–Wschód w Szczecinie*, [w:] *Generałowie i wybrani dowódcy Wojska Polskiego związani z Pomorzem Zachodnim*, red. K. Kozłowski, A. Wojtaszak, Szczecin 2009, cz. III, s. 274.

funkcjonują także Centrum Koordynacji Operacji Powietrznych oraz w zależności od potrzeb (np. szkoleniowych) Morski Zespół Łączności³².

Rozbudowa WKP-W wobec wojny z terroryzmem

Pierwsze lata funkcjonowania Korpusu związane były z podjęciem prac organizacyjnych oraz podnoszeniem gotowości bojowej poprzez udział w ćwiczeniach NATO: 2000 – *Crystal Eagle*, 2002 – *Strong Resolve*, 2004 – *Balic Express II* oraz *Capable Warrior*. Przyjęto rozwiązanie zakładające, że w czasie pokoju działa tylko sztab Korpusu, a trzy jego dywizje pozostają w dotychczasowych miejscach stacjonowania i podlegają narodowym dowództwom. Na wypadek wojny przechodzą one jednak pod komendę dowództwa WKP-W. Po poszerzeniu NATO w 2004 r. w skład Korpusu weszli żołnierze Litwy, Łotwy i Estonii, od 2005 r. dołączyli żołnierze ze Słowacji i Czech, a w 2006 r. ze Stanów Zjednoczonych, od 2008 r. żołnierze z Rumunii, 2009 r. ze Słowenii, 2012 r. z Chorwacji, 2013 r. z Węgier, 2014 r. ze Szwecji, w 2015 r. ze Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej, Albanii, Francji, Hiszpanii, Holandii i Turcji oraz w 2016 r. z Grecji, a w 2018 r. z Islandii i Włoch³³. Korpus stał się w pełni międzynarodowy, a obecność żołnierzy amerykańskich potwierdzała jego rosnącą pozycję w strukturach Sojuszu, zwłaszcza po przyznaniu *Forces of Lower Readiness HQ* (niższej gotowości bojowej).

Początek XXI w. związany jest z atakiem terrorystycznym 11 września 2001 r. na WTC i Pentagon. W dniu 2 października 2001 r. podjęto decyzję o zastosowanie art. 5 Traktatu Północnoatlantyckiego. WKP-W nie posiadał odpowiednich certyfikatów Kwatery Głównej NATO do podjęcia wspólnej misji w ramach walki z terroryzmem. Starano się przeprowadzić odpowiednie szkolenia umożliwiające podniesienie statusu Korpusu. Wielkim wydarzeniem dla WKP-W były ćwiczenia wojskowe Compact Eagle (EX CE 05), które odbywały się od 31 października do 11 listopada 2005 r. w Kwaterze Głównej Korpusu oraz na poligonach w niemieckim Jägerbrück i duńskim

³² Art. 4. *Konwencji* zakłada, że na czele wielonarodowej jednostki stoją dowództwo i sztab, nazywane Kwaterą Główną. Określono rotacyjny charakter zajmowania stanowisk dowódczych. Polska, Niemcy i Dania stanowią tzw. *framework – nation*. Por. *Konwencja między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej, Rządem Królestwa Danii i Rządem Republiki Federalnej Niemiec dotycząca Wielonarodowego Korpusu...*, art. 4. W sztabie mogli znaleźć się przedstawiciele innych państw NATO, co ma miejsce na co dzień, np. Litwini, Łotysze, Estończycy, Czesi, Słowacy czy Amerykanie. Zob. Z. Gorał, *Dziesięciolecie Wielonarodowego Korpusu Północno-Wschodniego w Szczecinie...*, s. 86.

³³ A. Sokołowski, *Wielonarodowy Korpus Północno-Wschodni...*, s. 78; *Wielonarodowy Korpus Północno-Wschodni. Historia*, [on-line:] <https://mncne.pl/about-mnc-ne/history> – 1 IX 2019.

Finderup. Podczas tych ćwiczeń Zespół Kontrolny z Kwatery Głównej Połączonych Sił Zbrojnych NATO w Europie (Supreme Headquarters Allied Powers Europe – SHAPE) przyznał dowództwu Korpusu (o czym wspomniano) status dowództwa niższej gotowości w strukturze wojsk NATO (luty 2006 r.). Po porozumieniu ministrów obrony narodowej Polski, Niemiec i Danii żołnierze WKP-W rozpoczęli służbę w Afganistanie w ramach Międzynarodowych Sił Wsparcia Pokoju (ISAF) w Kabulu³⁴. W sumie były to dwie misje w ramach ISAF: pierwsza od lutego do sierpnia 2007 r. i druga od lutego do sierpnia 2010 r., oraz jedna misja od stycznia 2014 r. do stycznia 2015 r. w ramach „Resolute Support”³⁵. Polscy żołnierze byli wysoko oceniani przez amerykańskich sojuszników. Generał Zdzisław Gorał wspominał swoje spotkanie z dowódcą misji ISAF gen. Danem K. McNeillem: „Podczas wizytacji naszych żołnierzy w Afganistanie w czerwcu 2007 r. rozmawiałem z gen. McNeillem i jego zastępcami o sytuacji, pytałem też, jak ocenia moich żołnierzy. Byłem bardzo dumny i usatysfakcjonowany, kiedy usłyszałem: *They do excellent job!* (Robią doskonałą robotę!)”³⁶.

Przy ponownym podniesieniu statusu gotowości bojowej Korpusu ważną rolę odegrały kolejne cykle ćwiczeń organizowane pod dowództwem gen. broni Bogusława Samola „Crystal Eagle 13” w niemieckiej miejscowości Wildflecken, przygotowujące blisko 1400 żołnierzy z 19 państw NATO i spoza Sojuszu do misji w Afganistanie w 2014 r. Korpus uczestniczył również w ćwiczeniach „Compact Eagle 15” – odbyły się w listopadzie 2015 r. w Warszawie i zostały poświęcone obronie sojuszniczej państw NATO w ramach 5 art. Traktatu Północnoatlantyckiego – oraz manewrach „Trident Joust 16” w kwietniu 2016 r., wykazując zdolność do realizacji powierzonych zadań³⁷. Bez wątpienia ważnym elementem w procesie podnoszenia gotowości bojowej był udział WKP-W w misjach w Afganistanie (ISAF, „Resolute Support”), co pozwalało na zdobycie niezbędnego doświadczenia.

³⁴ Oświadczenie ministrów obrony Danii, Niemiec i Polski, 22 VI 2006, [on-line:] www.mon.gov.pl, za: A. Sokołowski, *Współpraca wojskowa Polski, Niemiec i Danii...*, s. 185.

³⁵ Brak zaangażowania polskich generałów w misji w 2007 r. był spowodowany niską kategorią gotowości bojowej, co przekładało się także na niski stan etatowy personelu. W sumie kwatera Korpusu była angażowana do udziału w kierowaniu misją ISAF trzykrotnie: w latach 2007, 2010 i 2014. W żadnym przypadku kierownicze stanowiska nie zostały powierzone oficerom i generałom z dowództwa Korpusu. W tym czasie dla takich jednostek powstało w NATO określenie *Force Provider* (dostarczyciel siły). Por. B. Samol, *op. cit.*, s. 186.

³⁶ Z. Gorał, *Dziesięciolecie Wielonarodowego Korpusu Północno-Wschodniego w Szczecinie...*, s. 91.

³⁷ A. Sokołowski, *Wielonarodowy Korpus Północno-Wschodni...*, s. 79.

Nowe zadania stojące przed Wielonarodowym Korpusem Północno-Wschodnim

Sytuacja geopolityczna związana z aneksją terytorium Krymu przez Federację Rosyjską oraz wzrostem otwartego konfliktu w innych rejonach Ukrainy ze zwolennikami polityki Kremla³⁸, a także konflikt w Syrii (przy braku stabilności w Iraku, Jemenie czy Libii) i wzrost zagrożeń terrorystycznych w Europie Zachodniej (Francja, Belgia) przy wzroście fali migracji spowodował reakcje ze strony Paktu Północnoatlantyckiego. Ze względu na działania Federacji Rosyjskiej rosły obawy państw członków NATO

³⁸ Doktryna wojenna Federacji Rosyjskiej z końca 2014 r. miała zapewnić bezpieczeństwo Rosji oraz jej sojuszników, ale także obywateli rosyjskich pozostających poza granicami Rosji, którzy znaleźli się w sytuacji zagrożenia. Zawierała: „wzmocnienie systemu bezpieczeństwa zbiorowego w ramach Organizacji Układu o Bezpieczeństwie Zbiorowym (OUBZ) oraz wzmacnianie jej potencjału, wzmocnienie współdziałania w dziedzinie bezpieczeństwa międzynarodowego w ramach Wspólnoty Niepodległych Państw (WNP), Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE) oraz Szanghajskiej Organizacji Współpracy (SzOW), współdziałanie z Republiką Abchazji i Republiką Osetii Południowej w celu zapewnienia wspólnej obrony i bezpieczeństwa, wspieranie równoprawnego dialogu w obszarze bezpieczeństwa europejskiego z Unią Europejską i NATO, wspieranie budowy w rejonie Azji i Pacyfiku nowego modelu bezpieczeństwa bazującego na zbiorowych zasadach pozablokowych”. *Doktryna wojenna Federacji Rosyjskiej*, „Bezpieczeństwo Narodowe” 2015, III, nr 35, s. 188. Według czterogwiazdkowego generała Philipa M. Breedlove’a, pełniącego od 13 maja 2013 r. do 4 maja 2016 r. funkcję Najwyższego Dowódcy Sojuszu w Europie (SACEUR), Rosja, podejmując działania na rzecz odbudowy swojej dawnej strefy wpływów, stara się ograniczyć rolę NATO oraz odzyskać status mocarstwa światowego. P. M. Breedlove, *NATO’s Next Act: How to Handle Russia and Other Threats*, „Foreign Affairs” July/August 2016, Vol. 95, No. 4, s. 98. Szerzej P. Solo ch, P. Pietrzak, *Szczyt NATO w Warszawie: uwarunkowania, rezultaty, wnioski dla Polski*, „Bezpieczeństwo Narodowe” 2016, I-IV, nr 37-40, s. 18. Por. R. Kupiecki, *NATO w polskiej perspektywie 1989-2019...*, s. 140. Z kolei w NATO zakładano: „wzmocnienia zdolności Sił Odpowiedzi NATO (NRF) do działania w ramach artykułu 5 oraz utworzenie Sił Zadaniowych Bardzo Wysokiej Gotowości (VJTF) wielkości brygady, składających się z komponentu lądowego z niezbędnymi elementami sił powietrznych, morskich i specjalnych podporządkowanych dowódcy operacyjnemu NATO: powołania wielonarodowych struktur dowodzenia na wschodniej flance celem koordynacji działań w ramach kolektywnej obrony; wzmocnienia zdolności (i podniesienia gotowości) dowództwa Wielonarodowego Korpusu Północ-Wschód w Szczecinie do kierowania operacjami sił reagowania NATO na wschodniej flance, a w dłuższym planie operacjami sojuszniczymi dużej skali, gdziekolwiek pojawi się taka potrzeba; poprawy zdolności obronnych w tym rejonie, m.in. poprzez: stałe składowanie sprzętu i uzbrojenia wojskowego, przygotowanie infrastruktury na potrzeby sił wzmocnienia, wyznaczenie w tym celu konkretnych dowództw i baz; wzmocnienia Stałych Sił Morskich NATO, zwiększenia ich zdolności do prowadzenia pełnego spektrum operacji morskich; wzmocnienia struktury dowodzenia NATO, aby była zdolna do realizacji pełnego spektrum misji oraz struktury sił, w tym gotowości Korpusu w Szczecinie; dostosowania oraz intensyfikacji programu ćwiczeń, tak aby odpowiadał wyzwaniom związanym z modelem wojny hybrydowej; przeglądu procesów planowania, by lepiej kierunkowały działania wojskowe NATO”. Szerzej: idem, *Organizacja Traktatu Północnoatlantyckiego...*, s. 214-219.

na tzw. wschodniej flance sił militarnych Sojuszu. Na Szczycie NATO w Newport (4-5 września 2014 r.) przyjęto Plan Gotowości Sojuszu (*Readiness Action Plan*, RAP). Plan ten zakładał m.in.:

- zwiększenie środków upewnienia (*assurance measures*) poprzez intensyfikację ćwiczeń sojuszniczych na wschodniej flance (ciągła obecność oparta na zasadzie rotacyjności);
- ustanowienie sojuszniczych ośrodków dowodzenia na wschodniej flance;
- wzmocnienie Sił Odpowiedzi NATO (*NATO Response Force*, NRF) m.in. poprzez utworzenie w ich ramach Sił Zadaniowych Bardzo Wysokiej Gotowości (*Very High Readiness Joint Task Force*, VJTF);
- wzmocnienie planów ewentualnościowych;
- zwiększenie intensywności prowadzonych ćwiczeń wojskowych;
- rozbudowę infrastruktury sojuszniczej na wschodniej flance;
- podniesienie gotowości Dowództwa Wielonarodowego Korpusu Północno-Wschodniego w Szczecinie (korpus wysokiej gotowości)³⁹. W trakcie Szczytu Sojuszu w Walii ministrowie obrony państw WKP-W Nicolai Wammen (Dania), Ursula von der Leyen (Niemcy) i Tomasz Siemoniak (Polska) podjęli decyzję o podwyższeniu stopnia gotowości bojowej Kwatery Głównej Korpusu. Trójstronne porozumienie podpisano 4 września 2014 r.⁴⁰

W dokumentach Szczytu czytamy m.in.:

Zadbamy o to, aby obecna Struktura Dowodzenia NATO pozostała silna, sprawna i zdolna do realizacji wszystkich elementów skutecznego dowodzenia i kierowania w odniesieniu do wielu wyzwań jednocześnie; również poprzez działania o charakterze regionalnym, mające na celu wykorzystywanie wiedzy dostępnej na poziomie regionalnym i wzmocnianie świadomości sytuacyjnej. Zaangażowani sojusznicy podniosą gotowość i zwiększą zdolności Dowództwa Wielonarodowego Korpusu Północno-Wschodniego i wzmocnią jego rolę jako centrum współpracy regionalnej. Wzmocnimy nasz wywiad i świadomość strategiczną oraz ponownie położymy nacisk na planowanie wyprzedzające⁴¹.

W 2015 r. ustalono szczegółowe zadania związane z funkcjonowaniem Kwatery Głównej i WKP-W (Headquarters Multinational Corps Northeast, HQMNC NE) w Szczecinie jako jednostki wysokiej gotowości bojowej. Najważniejszym zadaniem

³⁹ Szerzej: S. Koziej, P. Pietrzak, *Szczyt NATO w Newport*, „Bezpieczeństwo Narodowe” 2014, nr 31, s. 21-22.

⁴⁰ A. Sokołowski, *Wielonarodowy Korpus Północno-Wschodni...*, s. 83.

⁴¹ *Deklaracja końcowa szczytu NATO w Walii z 2014 r.* – polskie tłumaczenie, Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, Warszawa, 28 XI 2014, [on-line:] <https://www.bbn.gov.pl/pl/wydarzenia/6170>, Deklaracja-koncowa-szczytu-NATO-w-Walii-z-2014-r-polskie-tlumaczenie.html – 27 VI 2019.

było osiągnięcie pełnej gotowości do kierowania tzw. szpicą NATO, czyli Połączonymi Siłami Zadaniowymi Bardzo Wysokiej Gotowości (Very High Readiness Joint Task Force, VJTF), Siłami Odpowiedzi NATO (NRF), a także Jednostkami Integracyjnymi Sił NATO (*NATO Force Integration Unit*, NFIU) z Litwy, Łotwy, Estonii i Polski⁴².

Zgodę na dowodzenie siłami bardzo wysokiej gotowości (VJTF), nazywanymi także „szpicą”, dla WKP-W ostatecznie potwierdziło ćwiczenie certyfikacyjne „Brilliant Capability16”. Stosowne dokumenty nadające nowe role Korpusowi podpisali: dowódca WKP-W gen. broni Manfred Hofmann, dowódca Dowództwa Sił Połączonych w Brunssum (Holandia) gen. Salvatore Farina i pełniący obowiązki dowódcy Komponentu Lądowego z Kwatery Głównej w Izmirze (Turcja) gen. broni Paolo Ruggiero⁴³.

Wszystkie ważniejsze decyzje, które były następstwem szczytu w Warszawie, zostały wypracowane w czasie spotkań w formule ministrów spraw zagranicznych i ministrów obrony państw NATO. W trakcie spotkania 10-11 lutego 2016 r. ministrowie obrony uzgodnili, aby wzmocnienie sojuszniczej postawy obrony i odstraszenia na wschodniej flance dokonało się przez ustanowienie wzmocnionej wysuniętej sojuszniczej obecności (*Enhanced Forward Presence*, EFP). Z kolei na spotkaniu 8-9 czerwca 2016 r. ministrowie obrony uzgodnili, aby wspomniana wysunięta obecność wojskowa przyjęła formę czterech wielonarodowych wzmocnionych batalionów, które zostaną rozmieszczone w Polsce, na Litwie, Łotwie i w Estonii. Warto podkreślić, że Polska widziała swą rolę jako organizatora stanowiska politycznego państw wschodniej flanki⁴⁴.

W dniach 8-9 lipca 2016 r. odbył się w Warszawie szczyt NATO⁴⁵. W jego trakcie nastąpił przegląd dotychczasowych działań oraz zostały zaproponowane nowe rozwią-

⁴² A. Sokołowski, *Wielonarodowy Korpus Północno-Wschodni...*, s. 84.

⁴³ *Korpus NATO ze Szczecina gotowy do dowodzenia tzw. „szpicą”*, [on-line:] <https://wiadomosci.dziennik.pl/wydarzenia/artykuly/522365,korpus-nato-ze-szczecina-gotowy-do-dowodzenia-tzw-szpica.html> – 25 VII 2019.

⁴⁴ Obok jednostek wojskowych państw członkowskich oraz elementów infrastruktury związanych ze wzmocnieniem wschodniej flanki Polska gości szereg struktur związanych z NATO, których działalność ściśle wiąże się ze wsparciem i zabezpieczeniem pełnego spektrum operacji sojuszniczych. Są to: Dowództwo Wielonarodowego Korpusu Północ-Wschód (Szczecin); Dowództwo Wielonarodowej Dywizji Północny Wschód (Elbląg); Centrum Szkolenia Sił Połączonych (JFTC, Bydgoszcz); Dowództwo 3 Batalionu Łączności NATO (Bydgoszcz); Jednostka Integracji Sił NATO (NFIU-Bydgoszcz); Centrum Eksperckie Policji Wojskowych (Bydgoszcz); Centrum Eksperckie Kontrwywiadu (Warszawa). R. Kupiecki, *Organizacja Traktatu Północnoatlantyckiego...*, s. 182.

⁴⁵ W Warszawie obradowali delegaci z 28 państw sojuszniczych (oraz zaproszona delegacja Czarnogóry, przyszłego członka Sojuszu) i 25 państw partnerskich; wzięli w nim udział również reprezentanci ONZ, UE i Banku Światowego oraz przedstawiciele Kwatery Głównej i Strategicznych Dowództw NATO. Łącznie w obradach udział wzięło około 2 tys. delegatów. Por. P. Sołoch, P. Pietrzak, *op. cit.*, s. 14.

zania na rzecz zwiększenia bezpieczeństwa. W efekcie zdecydowano, że WKP-W musi być gotowy na nowe wyzwania, w tym związane z⁴⁶:

- dowodzeniem Połączonymi Siłami Zadaniowymi Bardzo Wysokiej Gotowości oraz Siłami Odpowiedzi NATO;
- sprawowaniem kontroli operacyjnej nad sześcioma Jednostkami Integracyjnymi Sił NATO rozlokowanymi na terytorium Polski, Estonii, Litwy i Łotwy, a także planowanymi do uruchomienia w najbliższej przyszłości na Słowacji i Węgrzech;
- monitorowaniem sytuacji bezpieczeństwa w regionie Morza Bałtyckiego;
- działaniem w charakterze regionalnego centrum współpracy i koordynacji przedsięwzięć militarnych związanych z obecnością wojsk NATO w Europie Północno-Wschodniej.

Ważnym elementem ustaleń Szczytu było ustanowienie, wspomnianej już, wzmocnionej sojuszniczej obecności wojsk NATO na wschodniej flance. Zdecydowano, że na początku 2017 r. do Polski, Łotwy, Litwy i Estonii trafią cztery batalionowe grupy bojowe. Międzynarodowe oddziały (1000-1200 żołnierzy każdy) będą rotacyjnie stacjonowały na wschodniej flance NATO⁴⁷. Cztery państwa NATO podjęły się przejścia roli państw ramowych dla tworzonych grup batalionowych na wschodniej flance: w Polsce – Stany Zjednoczone, na Litwie – Niemcy, na Łotwie – Kanada, w Estonii – Wielka Brytania. Batalionowe grupy bojowe pozostają w łańcuchu dowo-

⁴⁶ J. Tańska, *Szczyt NATO w Warszawie najważniejszy od 25 lat*, „Polska Zbrojna”, 27 X 2015, [on-line:] <http://www.polska-zbrojna.pl/home/articleshow/17496?t=Szczyt-NATO-w-Warszawie-najwazniejszy-od-25-lat> – 20 VII 2019; A. Sokołowski, *Wielonarodowy Korpus Północno-Wschodni...*, s. 87. W artykule na łamach „Bezpieczeństwa Narodowego” gen. Bogusław Samol podkreślał: „W lipcu 2016 r. kwatera korpusu osiągnęła zdolność do:

- monitorowania sytuacji bezpieczeństwa w rejonie północno-wschodniej flanki NATO;
- koordynacji działań NATO w ramach Assurance Measures w opisywanym regionie;
- dowodzenia nowo powstałymi Zintegrowanymi Jednostkami NATO (NFIU's) w Estonii, Litwie, Polsce i na Łotwie;
- dowodzenia Połączonymi Siłami Zadaniowymi Bardzo Wysokiej Gotowości (VJTF) oraz pozostałą częścią Sił Odpowiedzi NATO, jeżeli zostaną użyte w regionie”. B. Samol, *Znaczenie Wielonarodowego Korpusu Północno-Wschodniego...*, s. 193.

⁴⁷ Inne kraje członkowskie, które potwierdziły udział w tych siłach, to: Albania, Czechy, Włochy, Czarnogóra, Polska, Słowacja, Słowenia i Hiszpania wspomagające dowodzoną przez Kanadę bojową grupę batalionową na Łotwie; Belgia, Czechy, Islandia, Holandia i Norwegia, które dołączyły do grupy dowodzonej przez Niemcy na Litwie; Belgia, Dania i Islandia wspomagające grupę bojową prowadzoną przez Wielką Brytanię w Estonii oraz Chorwacja, Rumunia i Wielka Brytania, które dołączyły do grupy dowodzonej przez Stany Zjednoczone w Polsce. *NATO EFP. Wzmocniona Wysunięta Obecność NATO*, [on-line:] <https://mndne.wp.mil.pl/pl/pages/nato-efp-2017-11-15-y/-22-VIII-2019>.

dzenia NATO, ich działania koordynowane będą przez Dowództwo Wielonarodowej Dywizji Północny Wschód w Elblągu⁴⁸.

Po ćwiczeniach „Saber Strike 17” w Orzyszu określono pełną gotowość do działania WKP-W (certyfikat) jako Dowództwa Sił Wysokiej Gotowości – kwaterę wysokiej gotowości, mogącą prowadzić operacje w obronie wschodniej flanki sojuszu z wykorzystaniem pięciu dywizji, czyli 100 tys. żołnierzy⁴⁹. Certyfikujący Korpus gen. broni Darryl A. Williams, dowódca Sojuszniczego Dowództwa Wojsk Lądowych w Izmirze, mówiąc o gotowości Korpusu, podkreślał:

Gotowość oznacza środki odstraszające w postaci sił znakomicie wyszkolonych do koordynowania i synchronizowania działań taktycznych. Wzmacnia ona nie tylko Sojusz, ale również naszych partnerów. [...] Korpus gwarantuje Sojuszowi większą stabilność, której pozytywne skutki odczuwamy każdego dnia. To coś większego niż jeden kraj czy jeden region. To Północ z Południem, Wschód z Zachodem, to bezpieczeństwo wszystkich państw członkowskich NATO – taki jest wkład Korpusu w bezpieczeństwo i gotowość z perspektywy 360 stopni⁵⁰.

W 2018 r. nastąpiła zmiana dowództwa WKP-W, dowódcą mianowano gen. Sławomira Wojciechowskiego. W swej wypowiedzi po objęciu dowództwa Korpusu podkreślał:

W ostatnich latach korpus stał się najwyższym dowództwem NATO na wschodniej flance, ze szczególnym uwzględnieniem rejonu Morza Bałtyckiego. Korpus monitoruje obecnie sytuację bezpieczeństwa w Polsce, Estonii, na Litwie, Łotwie, Słowacji i Węgrzech. Od czerwca 2017 r. szczeciński Korpus funkcjonuje jako Dowództwo Sił Wysokiej Gotowości. Odpowiada za wszystkie jednostki oraz siły lądowe NATO znajdujące się na tzw. wschodniej flance, poczynając od Jednostek Integracji Sił NATO, a kończąc na wielonarodowych batalionowych grupach bojowych, rozmieszczonych w Polsce, Estonii, na Litwie i Łotwie w ramach tzw. wzmocnionej wysuniętej obecności. [...] Korpus jest także gotowy do natychmiastowego dowodzenia zarówno wojskami stacjonującymi już teraz na wschodniej flance, jak i elementami Sił Odpowiedzi NATO, w tym tzw. szpicą,

⁴⁸ *W Warszawie o przyszłości NATO*, „Polska Zbrojna”, 8 VII 2016, [on-line:] 19952?t=W-Warszawie-o-przyszlosci-NATO – 2 VIII 2019.

⁴⁹ Por. M. Górka, *Wielonarodowy Korpus wysokiej gotowości NATO*, „Polska Zbrojna” 14 VI 2017, [on-line:] <http://www.polska-zbrojna.pl/home/articleshow/22943?t=Wielonarodowy-Korpus-wysokiej-gotowosci-NATO> – 25 VIII 2019. „Dla Korpusu – co podkreślał ówczesny dowódca Korpusu gen. broni Manfred Hofmann – oznacza to ciągłą gotowość do przyjęcia sił NATO i dowodzenia nimi”. *Zareagujemy natychmiast*, „Polska Zbrojna”, 4 IX 2018, [on-line:] <http://www.polska-zbrojna.pl/home/articleshow/26279?t=Zareagujemy-natychmiast#> – 22 VII 2019.

⁵⁰ *Szczeciński Korpus osiągnął najwyższą gotowość*, [on-line:] <https://www.defence24.pl/szczecinski-korpus-osiagnal-najwyzsza-gotowosc> – 22 VIII 2019. M. Górka, *Test nr 5*, „Polska Zbrojna”, lipiec 2017, nr 7, s. 38–40.

a zatem do przejęcia odpowiedzialności za prowadzenie wszystkich operacji lądowych Sojuszu w rejonie Morza Bałtyckiego⁵¹.

Potwierdzeniem zdolności Dowództwa Sił Wysokiej Gotowości były ćwiczenia pod kryptonimem „Anakonda 18”. Uczestniczyły w nich elementy struktury dowodzenia NATO: Sojusznicze Dowództwo Sił Połączonych NATO Brunssum (JFC BS), Wielonarodowy Korpus Północno-Wschodni oraz Sojusznicze Dowództwo Wojsk Lądowych (LANDCOM).

Idea wysuniętej wzmocnionej obecności (grupa B9)

Wzmocnienie flanki wschodniej NATO stało się jedną z inicjatyw prezydenckich. Sztandarowym projektem w tym zakresie był format spotkań szefów dziewięciu państw wschodniej flanki NATO (Bułgarii, Czech, Estonii, Litwy, Łotwy, Polski, Rumunii, Słowacji i Węgier). Zapoczątkowane zostały one jeszcze przez prezydenta Bronisława Komorowskiego spotkaniem w Warszawie 20 lipca 2014 r., kilka dni po zestrzeleniu nad Ukrainą malezyjskiego samolotu pasażerskiego przez prorosyjskich separatystów. W 2014 r. w Warszawie podjęto decyzję o spotkaniu dziewięciu prezydentów państw NATO z Europy Środkowo-Wschodniej, którzy z uwagi na rosyjskie działania przeciwko Ukrainie opowiedzieli się za wzmocnieniem wschodniej flanki Sojuszu. Od szczytu prezydentów w 2015 r., którego gospodarzem była Rumunia, format ten znany jest jako bukaresztańska dziewiątka (B9). Wzmocnienie flanki wschodniej Sojuszu nie jest jednak próbą tworzenia sojuszu w NATO⁵². W przyjętej w 2018 r. deklaracji *Allied Solidarity and Shared Responsibility* podkreślono jedność Sojuszu i współodpowiedzialność wszystkich członków za wspólne bezpieczeństwo. Ostro krytykowano łamanie prawa międzynarodowego przez Federację Rosyjską⁵³. Jednym z najważniejszych elementów

⁵¹ Gen. Wojciechowski przejął dowodzenie korpusem NATO w Szczecinie, [on-line:] www.defence24.pl/gen-wojciechowski-przejal-dowodzenie-korpusem-nato-w-szczecinie – 22 VII 2019.

⁵² K. Sobczyk, *Współpraca ośrodków prezydenckich państw wschodniej flanki NATO w toku przygotowań do szczytu Sojuszu w Warszawie*, „Bezpieczeństwo Narodowe” 2016, I-IV, nr 37-40, s. 55.

⁵³ „Podejście NATO do Rosji oparte na wzmocnionej postawie odstraszenia i obrony oraz otwarciu na dialog polityczny, zgodnie z decyzją podjętą na szczycie w Warszawie, pozostaje naszą polityką i kieruje naszymi działaniami. Pożądane wyniki dialogu z Rosją będą osiągnięte wówczas, gdy Rosja ponownie zacznie w pełni przestrzegać prawo międzynarodowe i swoje międzynarodowe zobowiązania, a NATO będzie utrzymywać silne mechanizmy odstraszenia i obrony”. *Wspólna Deklaracja głów państw Bukaresztańskiej Dziewiątki*, Warszawa, 8 czerwca 2018 r., [on-line:] <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/art,1031,wspolna-deklaracja-glow-panstw-bukaresztanskiej-dziewiatki.html> – 22 VII 2019.

flanki wschodniej NATO jest WKP-W, od 2017 r. certyfikowany jako kwatera główna sił wysokiej gotowości i będący w stanie gotowości, aby przejąć dowodzenie w operacjach bojowych na północno-wschodniej flance NATO jako dowództwo lądowe⁵⁴. Po decyzjach szczytu NATO w Walii i w Polsce kraje europejskie wystawiają większość formacji Sił Odpowiedzi Sojuszu czy formacji obecnych na wschodniej flance w ramach działań Paktu Północnoatlantyckiego. Wschodnia flanką Sojuszu jest ważnym elementem działań Paktu Północnoatlantyckiego, a jej serce dowodzenia (WKP-W) znajduje się w Szczecinie. Bez wątplenia sytuacja związana z konfliktem na Ukrainie oraz zagrożenie flanki wschodniej NATO przez wojska Federacji Rosyjskiej spowodowało zwiększenie roli WKP-W w tym rejonie, co potwierdzono na szczytach NATO w Newport i Warszawie oraz reorganizacją sił zbrojnych Sojuszu na flance wschodniej.

Zakończenie

Podczas wykładu w Harvard Kennedy School sekretarz generalny NATO Jens Stoltenberg podkreślał, że NATO wchodzi w trzeci etap swojej historii: po pierwszym etapie obrony zbiorowej (1949-1991), następnym okresie „szerzenia stabilności” poprzez zarządzanie kryzysowe i partnerstwo (1991-2014), znajduje się w fazie, w której „musi zajmować się zarówno obroną zbiorową, jak i zarządzaniem kryzysowym oraz promować stabilność poza naszymi granicami” i nie ma „luksusu wybierania pomiędzy nimi”⁵⁵. Jednym z elementów tej układanki jest Wielonarodowy Korpus Północno-Wschodni z siedzibą w Szczecinie. Przez 20 lat swego istnienia Korpus zmienił charakter od regionalnego do najwyższego dowództwa NATO na flance wschodniej Paktu i w rejonie Bałtyku. Żołnierze Korpusu uczestniczyli w misjach stabilizacyjnych IFAS w Afganistanie, zdobywając niezbędne doświadczenie do uzyskania certyfikatu Dowództwa Wyższej Gotowości Bojowej. Mogą dowodzić nie tylko „szpicą” NATO, ale całością sił na wschodniej flance NATO.

⁵⁴ *Wielonarodowy Korpus Północno-Wschodni. Historia...*

⁵⁵ R. Díaz-Plaja, *Szerzenie stabilności – plan działania*, [on-line:] <https://www.nato.int/docu/review/2018/Also-in-2018/projecting-stability-an-agenda-for-action-nato-partners/PL/index.htm> – 25 VIII 2019.

Bibliografia

- Ananicz A. et al., *Poland–NATO. Report. Euro-Atlantic Association*, Warsaw 1995.
- Bogusławska H., Konieczka A., *Współpraca polityczno-wojskowa w ramach Trójkąta Weimarskiego i trójkąta Polska-Niemcy-Dania*, „Analizy – Syntezy – Fakty – Opinie” 1998, nr 65, s. 18–34.
- Breedlove P. M., *NATO's Next Act: How to Handle Russia and Other Threats*, „Foreign Affairs”, July/August 2016, Vol. 95, No. 4, s. 96–105.
- Bundeswehra na progu XXI wieku – monografia informacyjna*, oprac. i tłum. B. i D. Lulińscy, Warszawa 2000.
- Chudoba R., *Generałowie służący w Wielonarodowym Korpusie Północ-Wschód w Szczecinie*, [w:] *Generałowie i wybrani dowódcy Wojska Polskiego związani z Pomorzem Zachodnim*, cz. III, seria „Pomorze Militarne”, red. K. Kozłowski, A. Wojtaszak, Szczecin 2009, s. 269–291.
- Ciechanowski G., *Wielonarodowy Korpus Północ-Wschód w Szczecinie. Polityka otwartych koszar i jej rezultaty*, [w:] *Edukacja w społeczeństwie „ryzyka”. Bezpieczeństwo jako wartość*, red. M. Gwoździcka-Piotrowska, A. Zduniak, t. 2: *Edukacja XXI wieku*, Poznań 2007, s. 404–411.
- Deklaracja końcowa szczytu NATO w Walii z 2014 r.* – polskie tłumaczenie, Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, Warszawa, 28 XI 2014, [on-line:] <https://www.bbn.gov.pl/pl/wydarzenia/6170,Deklaracja-koncowa-szczytu-NATO-w-Walii-z-2014-r-polskie-tlumaczenie.html>.
- Díaz-Plaja R., *Szerzenie stabilności – plan działania*, [on-line:] <https://www.nato.int/docu/review/2018/Also-in-2018/projecting-stability-an-agenda-for-action-nato-partners/PL/index.htm>.
- Doktryna wojenna Federacji Rosyjskiej*, „Bezpieczeństwo Narodowe” 2015, nr 35, s. 179–206.
- Drozd J., *Sojusz nadziei. Polsko-niemiecka współpraca wojskowa po 1989 roku*, Warszawa 1998.
- Gareis S. B. et al., *Conditions of Military Multinationality. The Multinational Corps North-East in Szczecin*, Strausberg–Copenhagen–Warsaw 2003.
- Gen. Wojciechowski przejął dowodzenie korpusem NATO w Szczecinie*, [on-line:] www.defence24.pl/gen-wojciechowski-przejal-dowodzenie-korpusem-nato-w-szczecinie.
- Goral Z., *Dziesięciolecie Wielonarodowego Korpusu Północno-Wschodniego w Szczecinie*, [w:] *Z historyczną tradycją do Wielonarodowego Korpusu Północno-Wschodniego w Szczecinie*, cz. IV, „Pomorze Militarne”, red. K. Kozłowski, A. Wojtaszak, Szczecin 2011, s. 85–94.
- Goral Z., *Dziesięciolecie Wielonarodowego Korpusu Północno-Wschodniego w Szczecinie*, „Kronika Szczecińska” 2015–2016, t. XXXIV, s. 341–360.
- Górka M., *Wielonarodowy Korpus wysokiej gotowości NATO*, [on-line:] <http://www.polska-zbrojna.pl/home/articleshow/22943?t=Wielonarodowy-Korpus-wysokiej-gotowosci-NATO>.
- Karkoszka A., *Dylematy Partnerstwa dla Pokoju*, „Sprawy Międzynarodowe” 1994, nr 2, s. 13–24.
- Kącki Cz., *Siły wielonarodowe do misji pokojowych*, Warszawa 2003.
- Konwencja między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej, Rządem Królestwa Danii i Rządem Republiki Federalnej Niemiec dotycząca Wielonarodowego Korpusu Północno-Wschodniego*, Szczecin, 5 września 1998, Dz. U. z 2000 r., nr 21, poz. 259.
- Koszel B., *Trójkąt Weimarski. Geneza, działalność, perspektywy współpracy*, Poznań 2006.

- Koziej S., Pietrzak P., *Szczyt NATO w Newport*, „Bezpieczeństwo Narodowe” 2014, nr 31, s. 11-29.
- Kupiecki R., *NATO w polskiej perspektywie 1989-2019*, Warszawa 2019.
- Kupiecki R., *Organizacja Traktatu Północnoatlantyckiego*, Warszawa 2016.
- Malinowski K., *Polska i Niemcy w Europie (2004-2014). Różnice interesów – uwarunkowania i konsekwencje*, Poznań 2015, *Prace Instytutu Zachodniego*, nr 92.
- Onichimowski B., *Ministerstwo Obrony powołuje Szczeciński Korpus*, „Głos Szczeciński” z 5-6 IX 1998.
- Otłowski T., *Polska w procesie integracji z NATO i Unią Zachodnioeuropejską 1991-1998*, Toruń 1998.
- Pietrzyk E., *Wielonarodowy Korpus Północny-Wschód w Szczecinie*, „Kronika Szczecińska” 1990, t. XVIII, s. 75-71.
- Pietrzyk E., *Wielonarodowy Korpus Północny-Wschód: początek nowego rozdziału w polskiej tradycji wojskowej*, [w:] *Żołnierz polski na Pomorzu Zachodnim X-XX w.*, red. K. Kozłowski, A. Wojtaszak, Szczecin 2001, s. 251-268.
- Prezydent RP na inauguracji wielonarodowego korpusu w Szczecinie*, [on-line:] <https://www.prezydent.pl/archiwalne-aktualnosci/rok-2000-i-starsze/art,947,prezydent-rp-na-inauguracji-wielonarodowego-korpusu-w-szczecinie.html>.
- Samol B., *Znaczenie Wielonarodowego Korpusu Północno-Wschodniego dla bezpieczeństwa północno-wschodniej flanki NATO*, „Bezpieczeństwo Narodowe” 2016, I-IV, nr 37-40, s. 175-194.
- Skibińska A., *Skok za Odrę*, „Wprost” z 4 IV 1998, s. 30.
- Sobczyk K., *Współpraca ośrodków prezydenckich państw wschodniej flanki NATO w toku przygotowań do szczytu Sojuszu w Warszawie*, „Bezpieczeństwo Narodowe” 2016, I-IV, nr 37-40, s. 51-66.
- Sokołowski A., *Wielonarodowy Korpus Północno-Wschodni w Szczecinie w systemie bezpieczeństwa europejskiego oraz stosunki polsko-niemieckie (2007-2016)*, „Krakowskie Studia Międzynarodowe” 2016, nr 2, s. 73-91.
- Sokołowski A., *Współpraca wojskowa Polski, Niemiec i Danii w ramach NATO na przykładzie Wielonarodowego Korpusu Północno-Wschodniego w Szczecinie (1999-2007)*, „Krakowskie Studia Międzynarodowe” 2007, nr 4, s. 171-188.
- Soloch P., Pietrzak P., *Szczyt NATO w Warszawie: uwarunkowania, rezultaty, wnioski dla Polski*, „Bezpieczeństwo Narodowe” 2016, I-IV, nr 37-40, s. 13-33.
- Stolarczyk M., *Zbieżność i różnice interesów w stosunkach polsko-niemieckich w latach 1989-2009*, Katowice 2010.
- Tańska J., *Szczyt NATO w Warszawie najważniejszy od 25 lat*, „Polska Zbrojna”, 27 X 2015, <http://www.polska-zbrojna.pl/home/articleshow/17496?t=Szczyt-NATO-w-Warszawie-najwazniejszy-od-25-lat>.
- Traktat Północnoatlantycki sporządzony w Waszyngtonie dnia 4 kwietnia 1949 r.*, Dz. U. z 2000 r., nr 87, poz. 970.
- Ustawa z dnia 18 marca 1999 r. o ratyfikacji Umowy między Państwami-Stronami Traktatu Północnoatlantyckiego dotyczącej statusu ich sił zbrojnych, sporządzonej w Londynie w dniu 19 czerwca 1951 roku*, Dz. U. z 1999 r., nr 32, poz. 303.
- W Warszawie o przyszłości NATO*, „Polska Zbrojna”, 8 VII 2016, [on-line:] <http://www.polska-zbrojna.pl/home/articleshow/19952?t=W-Warszawie-o-przyszlosci-NATO>.

- Wielonarodowy Korpus Północno-Wschodni. Historia*, [on-line:] <https://mncne.pl/about-mnc-ne/history>.
- Wojtaszak A., *Dowódcy i polscy generałowie w Wielonarodowym Korpusie Północ-Wschód w Szczecinie*, [w:] *Pomorze militarne. Wokół zagadnień polityki i obronności na Pomorzu Zachodnim w polskim 70-leciu*, red. A. Aksamitowski, D. Faszczka, Szczecin 2017, s. 227-239.
- Wojtaszak A., *Geneza Wielonarodowego Korpusu z siedzibą w Szczecinie*, [w:] *Żołnierz polski na Pomorzu Zachodnim X-XX w.*, red. K. Kozłowski, A. Wojtaszak, Szczecin 2001, s. 241-248.
- Wojtaszak A., *Wojsko Polskie na Pomorzu Zachodnim od Układu Warszawskiego do NATO*, [w:] *Pomorze Zachodnie w tysiącleciu*, Szczecin 2000, s. 589-595.
- Wspólna Deklaracja głów państw Bukaresztańskiej Dziewiątki*, Warszawa, 8 VI 2018, [on-line:] <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/art,1031,wspolna-deklaracja-glowno-panstw-bukaresztanskiej-dziewiatki.html>.
- Założenia polskiej polityki bezpieczeństwa oraz Polityka bezpieczeństwa i Strategia obronna Rzeczypospolitej Polskiej*, [w:] *Założenia polityki bezpieczeństwa i strategia obronna*, [on-line:] http://koziej.pl/wp-content/uploads/2015/07/Strategia_RP_z_92_r.doc, s. 5.
- Żurek M., *Wielonarodowy Korpus Północ-Wschód jako element zewnętrznego bezpieczeństwa Polski*, [w:] *Wizje Unii Europejskiej. Przyszłość wspólnej Europy*, red. M. Żurek, Szczecin 2003, s. 159-163.